

Дворецът „Евксиноград“

Дворецът „Евксиноград“ се намира на 8 км северно от Варна. Той е бил замислен като лятна резиденция на княз Александър I Батенберг. Първоначално са го наричали *Сандрово*, (по умалителното име на италиански език на княза – Sandro), но през 1893 г. княгиня Мария Луиза Бурбон-Пармска преименува резиденцията на Евксиноград – по гръцкото име на Черно море, *Ευξένος Πόντος* (*Euxénos póntos*).

ГЛАВНАТА СГРАДА

Гръцката епископия във Варна на 16 март 1882 подарява „Сандрово“ на княз Александър I Батенберг. След преврата на 9 август 1886 г. Батенберг напуска България. Тогава Народното събрание гласува кредит, утвърден от регентите на 6.09.1886 г., с който се откупват имотите му в България, включително и дворецът „Сандрово“, а князът се обезщетява.

Архитектурният план на лятната резиденция е създаден от виенския архитект Виктор Румпелмайер във френски шато-стил „Луи XIII“ по идея на Александър Батенберг. Модерният дворец и градините му са завършени по времето на княз Фердинанд. Сградата е достроена от швейцарския архитект Херман Майер с участието на архитект Никола Лазаров през 1890-те години. Тя

е триетажна с конусообразен покрив

и четириъгълна кула с часовник, и е с лице към морето. На първия етаж са приемните зали, музикалната зала и салона за вечеря, на втория са били разположени спалните на царското семейство и стаите за гости, а третият е бил предназначен за персонала. Във всеки един салон има камина с раличен цвят на мрамора, върху която е поставен часовник от колекцията на Борис III. Повечето от часовниците са реставрирани и всеки един от тях има характерен звън. Оригиналната мебелировка е изработена от махагон и орехово дърво, а огромният и тежък полилей, украсен с царската корона и златни френски лилии, е дар от Бурбоните. Дворецът разполага с кухненски помещения, постройки за прислугата и охраната, модерна винарска изба, цветарник и слънчев часовник. Той е подарен на Фердинад от английската кралица в знак на благодарност за спасяването на британските кораби във Варненския залив.

При строежа и обзавеждането на новия дворец не са използвани само държавни финанси. В двореца са правени подобрения с личните средства на Фердинанд и Борис III. Тяхна лична собственост са и богатите сбирки от картини и други произведения на изкуството, които остават в България след заминаването на царското семейство през 1946 г. Въпреки това собствеността на двореца „Евксиноград“ си остава държавна.

Интересно е, че при „Евксиноград“ през 1893 г. е построена една от първите електрически централи в България /парна/ от 50 kW, която

работи до 1930 г. Направата ѝ струва на държавата 202 705 златни лева и е възложена на „Сименс и Шукерт“

във Виена на 29 септември 1904 г. Електрическите стълбове, поставени от фирмата, все още красят парка. През 1987 се прави пълна реставрация на двореца. Сменят се подовите настилки, килимите и тапетите. В периода 1946–1991 г. дворецът е национализиран и се превръща в почивна база на служителите на Министерския съвет на НРБ. Днес той е правителствена и държавна резиденция.

ПАРКЪТ НА РЕЗИДЕНЦИЯТА

Естествено продължение на двореца към морето е градината с езерото, известно под названието „Водни огледала“ поради интересното оптично въздействие на плаващите водни лилии. Най-елегантната и представителна част на парка е партера пред двореца, решен на две нива, с водна площ и бронзова статуя на Нептун, доставена от Франция.

За оформянето на парка са привлечени французите Едуард Андре и Анри Мартине. Корекциите на проекта в духа на европейските традиции се осъществяват от швейцарския архитект Херман Майер и немския Леерс. Паркът заема над 550 дка. Първият декоративен материал за парка е доставен от Марсилия през периода 1880–1912 г. Това са над 50 000 дръвчета и растения от 310 вида. Особено интензивни са засажденията през 1900–1910 г. По това време е създаден и декоративният разсадник за производство на посадъчен материал. Най-напред в парка са били засадени ели, кедри, кипариси и либоцедруси (около оранжерии на двореца и в парка), а след тях пишци рози, рододендрони и азалии се спускат към морския бряг.

ВИНАРСКАТА ИЗБА НА ДВОРЕЦА Е ЕДНА ОТ НАЙ-ДОБРИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Избата на двореца е създадена през 1891 г. за княз Фердинанд I и семейството му. Планът е изготвен от немския архитект Леерс в началото на 1893 г. Избата заема две нива под земята и до днес произвежда висококачествени бели вина (12 вида) и коняк (7 вида), сред които и про-

чутия „евксинок“. Смята се за една от най-добрите в България. В нея работят специалисти от Австрия, Франция и Италия. Управител в началото е Янко Забуров, специализирал в Австрия. Той допринася много за засаждането на качествени сортове грозде и прилагането на съвременни методи за производството на нови вина и ракии. Наследява го големият специалист, завършил висше образование в Австрия и Германия – Христо Георгиев, чийто научен труд „Пълно ръководство по винарство“, издаден във Варна през 1899 г., подпомага изграждането на модерно лозарство и винарство в цялата страна. Златният медал от Парижкото изложение през 1900 г е израз на високото признание на вината от Евксиноградската изба.

Особено големи са заслугите на Илия Хранков, управител на избата цели 20 години. При царуването на Борис III управител е руският белогвардеец Леонид Борисович Лукианов, който завършва във Франция право и лозарство. Негово дело е конякът „Евксинок“ и гроздовата евксиноградска ракия, които и до днес са ненадминати. През 1935 и 1937 г. на международните изложби в Лайпциг и Брюксел те печелят първи награди. Оттогава досега избата Евксиноград става носител на 52 златни и сребърни медала от различни международни конкурси

(P.K.)

